

Orðaskifti:

“...heldur ekki ein lívför loysn!”

(.....not a long-term solution either!)

Navnið, W. Edwards Deming, mann í dag vera kent um allan heim, sum navnið á einum af kendastu fyrirsprákarunum fyrri góðskustýring. Í síni seinastu bók, áðrenn hann doyði, “The New Economics” (MIT 1993), sigur hann m. a. í sínum eyðkenda greiða og ræðandi orðalagi:

“Some countries live in part by export of non-renewable materials such as oil, coal, iron ore, copper, aluminium, scrap metals. These are temporary blessings; they can not last forever. To live on gifts, credit, or on borrowed money is not a long-term solution either.”

Sannleikin í hesum vísu orðum er einfaldur, mestum banalur, men tað er sannleiki vanliga, og sum land kenna vit henda sannleika í ólukkumáti. Satt at siga kenna vit hann eisini sum menniskju, einkulpersónar og húski. Vit knóga enn undir, at vit hildu hánt um henda sannleika og hildu: “Tað er ikki so farið! Rokningin kemur ikki í okkara tíð.” Hon kom so sanniliga í okkara tíð, og hon tókst kom á óvart á okkum.

Í tí kjaki, sum er frammi í dag, ljóðar, at tað ræður bara um at duga at liva av gávum, at duga at húsast við at liva upp á krit ella av læntum peningi. At tað er einki fyrri at duga hetta kynstur, um bert vit velja tey røttu fólkini at gera tað. Lesarin dugir best at meta um sannleikan í hesum. Lítur hann sær sjálvum tað

til, kann hann saktans ekkaleysur líta øðrum tað til. Men í kjalarvörnum á hesum reisir seg annar spurningur:

Um vit leggja okkum eftir sum einstaklingar og land at duga at liva av gávum og uppá krit, merkir hetta so, at hesin kunneleiki skal verða tann føringur, sum vit skulu lata okkara komandi ættarliðum at bera viðari fram; og at hesin duguleiki skal verða okkara eftirmæli, ikki bert heima, men um allan heim?

“Livet må forstås baglæns, men det må leves forlæns” Dansk heimspækingurin, Søren Kierkegaard, sigur: “Livet må forstås baglæns... men det må leves forlæns... Hvilken sætning... ender med, at livet i time-ligheden aldrig bliver forståeligt, netop fordi jeg intet øjeblik kan få fuldstændig ro til at indtage stillingen: baglæns.”

Kierkegaard er ikki kendur og virður um allan heim, tí at hann er einfaldur. Í orðunum her mann hann siga, at tað ber ikki til at liva við bakinum frameftir. Vit fata og kenna okkara fortíð, men lívið skilast í óvissu, við at taka avgerð og við at taka ábyrgd av okkara avgerðum. Hesa stóðu liva vit í í dag, og tað ger lívið óskiljandi, men síðan kunnu vit skilja tað, tað tað er vorðið ein farin tíð.

Búskaparfrøðingar skilja eins væl og vit onnur tað farna. Teirra lærur byggja á tøl um farna tíð, í tann mun teir yvirhøvur eru førir fyrri

at fáa tøl fram. Í aðra máta byggja lærurnar á logiskar metingar. Tá tað snýr seg um framtíð og fatan av, hvussu lívið broytist av teimum avgerðum, sum tann einstaki tekur, tykja búskaparfrøðingar at vera so bundin av sínum lærum og av fortíðini, at vit kunnu ikki brúka teirra ráð til nakað sum helst. Teir skilja bert við bakinum frameftir.

Hvat vilja vit ikki brúka okkara suverænitet til?

Eg havi valt at brúka orðið suverænitet, heldur enn fullveldi, sum er avmarkað til tjóðir. Tað snýr seg yvir ikki bert um tann spurningin, men um suverænitetin hjá hvørjum einstøkum okkara. Frøyingar verða yvirhøvur mettr sum einastandandi, ja uppá seg suverænir, tá tað ræður um at veita neyðstøddu hjálpi. Hetta hevur einki við fullveldi at gera, og tó; men tað sigur nakað um føroysku fólkasálina og mentanina sum so.

Mentanin í vesturheiminum og gongdin at styrkja einstaklingin og hansara suverænitet samþakkar sjálvsama væl við frøyingin. Hann er individualistur og vil ráða sær sjálvum. Men samstundis hevur hann eitt ótrúliga sosialt sinnalag og síðvenju, sum ber við sær, at hann hjálpar har á stendur.

Hvørki suverænitetstráanin ella sosiala hugburðurin er komin á okkum uttanifrá og í nýggjari tíð. Vit munu hava lært gjøgnum øldir, at tað liggur á hvørjum einstøkum okkara at gera okkara lut, og meira enn hann, men at vit samstundis mugu viðurkenna,

at vit megna ikki øll tað sama, og tí mugu vit rætta hvørjum øðrum eina hjálpanð hond. Summum, pínungum og óhjálpmum, veikum og gomlum, mugu vit støðugt hjálpa - uttan at taka frá teimum teirra sjálvsvirðing, at tey eiga sín virkna og góða lut í samfelagnum.

Suveræniteturin hjá sær og hjá mær byrjaði við, at vit gjørdust varug við okkum sjálvi. Hann vaks so hvørt við viðurkenningini hjá øðrum av okkara persónsmensku og eginleikum, og hann gjørdist ítøkiligur við okkara umhugsadu sjálvsstöðugu gerðum, sum vit tóku egna ábyrgd av.

Vit hava fingið lógir omaná lógir, sum royna at taka okkara suverænitet frá okkum. Tað tykist ikki koma lögtinginum til hugs, at tá lógirnar ikki virka, so er tað tí, at tað eru ikki okkara lógir. Vit kennast ikki við tær, og vit vilja ikki kennast við tær, tí tær virka ímóti okkara suverænitetsskenslu og ikki fyrri henni.

Vilja vit hava fullveldi, mugu vit tí fremst av øllum hava í huga at tryggja hvørjum einstøkum sín suverænitet, sín møguleika at gerast suverænir, at ráða sær sjálvum. Tað tykist í hesum sambandi hugstoytt, at vit tala um fullveldi, men gáa ikki um, at vit ikki vilja geva føroyska fiskimanninum og føroyska bóndanum suverænitet. Teir verða verandi bundin í almennum skipanum, sum eitt slag av alment settum og stýrdum starvsfólki.

Hvat eiga vit at brúka

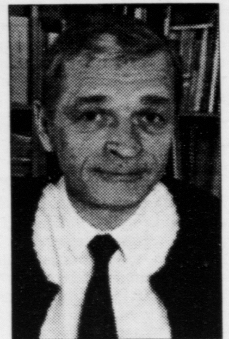
okkara suverænitet til?

Sannlíki legst omaná sannlíki fyrri, at kolvetni er at finna í undirgrundini undir Føroyum. Vit hava frá donsku stjórnini fingið heimild til at ráða sjálvir fyrri, hvussu møgulig útvinnning skal verða skipað og fara fram, uttan at hvørki danir ella vit í Føroyum kunnu siga okkum hava nakran veruligan rætt til møguliga kolvetnið. Vit eiga ongan part í tilfevningini av hesum tilfeingi. Um tað er har, er tað evnað til fyrri fleiri miljónum árum síðan.

Men við at byggja hesar klettur, og við tí ábyrgd fyrri rættari nýtslu av undirgrundini, sum atjóða rættur leggur til okkara, liggur tað á okkum at tryggja, at hetta tilfeingi kemur allari mannaættini til góða - og har munu tíverri vera fleiri, sum treingja meira til ágóðan enn vit í Føroyum.

Finst kolvetni á okkara leiðum, liggur tað á okkum at gera okkum so dugnalig, ja suveræn, til at fáa tað so bilt og trygt sum til ber til allar teir partar av heiminum, sum hava so stóran tørv á at fáa bílga orku til at menna seg og sítt vinnulív. Okkara vinningur liggur í at fáa møguleikan at gera hetta og í tí suveræna førleika og duguleika, sum her við gerst okkara.

Kolvetnið er tilfeingi, ið ikki verður endurskapað. Møguligt eykavirði av tí,

royalty ella skattur, er tísíki ikki inntøka hjá okkum, men tilfeingi, sum eigur at verða latið mannaættini aftur til framtíðar nýtslu. Tað kann verða gjørt við at lata alheims stovnum, ið virka fyrri umhvørvi og útbúgving, hetta tilfeingi, ella tað kann verða latið øðrum algóðum stovnum sum Reyða Krossi ella UNICEF. Verður tað tikið sum inntøka hjá landskassanum, verður tað søplað burtur, og verri, tað tekur frá okkum okkara suverænitet.

Men okkum nýst ikki at bíða eftir oljuni fyrri at prógva okkara suverænitet. Vit kunnu longu í dag fara undir hetta virkið - við at sleppa hugburðinum um at liva lívið við bakinum framleitt, taka avgerðir um hvat vit vilja og taka ábyrgd av okkara vali. Vit hava allar møguleikar við verandi tilfeingi og við føroyska hugburðinum.

Kjartan Kristiansen

Lesarabrøv

Avsannan av grein í Oyggtatíðindum

Í samband við grein í Oyggtatíðindi, har óndsinnað álup uttan nakað hald, verður gjørt á meg og mín persón og Tor Shipping, skal eg við hesum reglum harðliga afturvísja slíkum pástandum.

Men fyrri ikki at standa spyrjandi skal undirritaði nýta høvi til at siga frá stuttu søguni hjá føroysku algtjóða skipaskrásetingini, vanliga nevnd FAS.

Síðst í áttatiárunum varð nevnd (undirritaði) var ikki við í hesi nevnd, sum nevnt í greinini sett av Føroya Landsstýri fyrri at kanna møguleikarnar fyrri eini FAS-skipan, sum í fyrstu atløgu skuldi byrgja fyrri, at fleiri av okkara skipum fóru av landinum, og seinni fyrri at gera hesa skipan meira áhugaverða fyrri útlenskar reidrar at nýta hesa skipan.

FAS skipanin byrjaði 1. januar, 1992.

Møguleikarnir við FAS-skipanini eru, og sum verða nýtt av føroyskum feløgum:

- At skráseta skipini í FAS
- At bare-boat chartera skipini
- At dupltskráseta/-flagga

Allir menn umboð gjalda 35% í skatti, uttan mun til nationalitet, og reidarið VROON b.v. í Breskens bare-boat leigar 6 av sínum skipum til teirra føroyska felag Sp/f B.O.S.-Faroe, sum merkir Breskens Offshore Føroyar, sum leigar tey til TELCO MARINE b.v. í Den Helder.

Hesi seks skip eru mannaði við 87 føroyingum, sum allir gjalda skatt til Føroya.

Tað skal leggjast afturat, at BOS-Faroe er føroyskt felag við sínum skyldum og rættindum, og hevur fulla roknskaparskyldu í Føroyum.

Harumframt skal upplýsingast, at hvørt skip hevur sína bare-boat charter avtalu og hvørt maður hevur hýrusáttmála við reidarið, sum eru skrásett í Toll- & Skattstovu Føroya.

Okkum vitandi er øll viðurskipti í lagi og góðkend av okkara myndugleikum. Men lat tað verða sagt, at verður hetta hugburðurin og mótøkan, sum útlenskir reidrar skulu fáa við at stovna felag og skip í Føroyum, so varð hetta betur ógjørt, tí bert av hesum eina felagið eru komnar nógvar milljóner krónur inn í føroyska samfelagið bæði til

hýrir, ferðing, trygging, skeiðvirksemi og annað, og mæti vitandi eru menn gjøgnumgangandi nøgdir, og fleiri av teimum hava verið við reidarinum í hált annað ár.

Vit eru bert umboð fyrri hælendingarnar, sum í sjálvum sær beinleiðis afturvísir óndsinnaða pástandirnar um, at vit skulu tjena uppá fólkid umboð, og tað er heilt óhugnaligt, at bløð uttan fyrilit kunnu leggja eftir og hongja út sakleysar borgarar soleiðis, sum bert royna at passa sítt arbeiði hvønn dag.

Meira er ikki at siga um hetta.

Við heilsan
Torleivur Mikkelsen

Krystallnáttin

Brenn eina bók,
brenn eitt blað,
brennið orð -
lat alt fara upp í royk,
tí krystallnáttin
er krunkandi svørt.

Lýsið í náttarmyrkri
við brennandi orðum,
so sviðnar blaðflykrur
seta seg á ennið
á óðum nazigrúkum.

Smá brend orð
spegla sær í gøturútm
í vásum hyljum
í máttum breytasteinum,
meðan eldtungur
sleikja sær um varnarnar,
tí lystimeti er
í hesi gerð -
at brenna
at brenna
at brenna bókur.

Frits